

ІСТОРИЧНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ МОВИ ТВОРІВ СКОВОРОДИ

Змальовуючи портрет Сковороди, один із його сучасників Ф. П. Луб'яновський вказував, що він "за мовою оправданій малоросійщини". В той же час писемна мова його була мішанкою: вона складалася з елементів української, російської та традиційно-книжної старослов'янської мов. Т. Г. Шевченко називав її "вінігретною". Осип Бодяньський зазначав: "Сковорода писав по-малоросійськи, но слишком неісправно и смешанно". Такий характер писемної мови Сковороди був історично зумовлений. Дуже вона формувалася в перехідний період, коли староукраїнська книжна мова занепала, а нова - заснована на чисто народній основі - ще не набула ролі писемної, літературної мови. Сам Сковорода, однак, своєю писемною мовою вважав українською. Так, наприклад, 24-а пісня "Сада божественних пісень", за словами поета, "перетолкована" з Горация "малоросійським діалектом". Мовна невизначеність в літературі перехідної доби, в яку жив Сковорода, історично зрозуміла. Українська народна мова до того часу ще не практикувалася для висловлення складних філософських думок і естетичних почуттів. Крім того, Сковорода писав свої твори не тільки для українського, але й для російського читача. Слід врахувати і те, що через відсутність українського алфавіту й правопису, Сковорода українські слова транскрибував по-російськи. Наприклад, "Ты как рыба с водою" - фактично звучало: "Ты як риба з водою". Хоч книжна мова Сковороди не була цілком українська, однак вона не була і російська, як це бачимо у таких російських письменників походженням з України, як, наприклад, В. Кашіот, В. Рубан.

Таким чином, ми бачимо, що у творах Сковороди налізи значні елементи української мови. Ці елементи виявляються в фонетиці, морфології, синтаксисі, лексиці й фразеології протягом усього літературного шляху Сковороди. З часом вони не тільки не зменшувалися, а, навпаки, збільшувалися. У творах Сковороди українська філософська, наукова і літературна мова поволі збагачувалась у відношеннях граматичному, лексичному, фразеологічному, стилістичному, відкриваючи шляхи до дальшого розвитку національної літератури.